

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Сучасний стан розвитку національної економіки характеризується динамічністю та якісними змінами в управлінні капіталом підприємств. При цьому механізм управління капіталом має свою структуру та, зазвичай, поділяється на дві підсистеми: керуючу та керовану. Керуюча підсистема, як правило, включає в себе фінансову службу (відділ) підприємства з усіма її структурними підрозділами, а також фінансових менеджерів. Керована підсистема, у свою чергу, включає: фінансові відносини, джерела капіталу, напрями використання капіталу, грошовий оборот підприємства. Тобто елементи керованої підсистеми виступають об'єктами управління керуючої підсистеми.

Управління капіталом являє собою процес, основним змістом якого є підготовка, прийняття та реалізація управлінських рішень з усіх питань їх формування, розподілу та використання. Даний процес призначений для реалізації головної мети та завдань управління капіталом, який включає в себе наступні етапи [3]:

- 1) формування інформаційної бази управління капіталом, яка відображає ефективність управління капіталом;
- 2) аналіз стану формування, розподілу та використання капіталу, що дає можливість оцінити потенціал його формування та виявлення резервів підвищення ефективності його використання;
- 3) дослідження і оцінка факторів, що визначають можливість формування і використання капіталу підприємства;
- 4) визначення необхідного обсягу капіталу, яких буде достатньо для забезпечення сталого розвитку підприємства;
- 5) формування оптимальної структури капіталу, яка забезпечувала б мінімізацію вартості його залучення та необхідний рівень фінансової стійкості підприємства у процесі поточної господарської діяльності;
- 6) планування розподілу капіталу за основними сферами господарської діяльності;
- 7) забезпечення ефективного використання капіталу у процесі реального інвестування;
- 8) оцінка та нейтралізація ризиків формування та використання капіталу;
- 9) контроль за реалізацією прийнятих управлінських рішень з формування, розподілу та використання капіталу підприємства.

Механізм управління капіталом на вітчизняних підприємствах пропонуємо у вигляді схеми, наведеної на рис. 1.

Рис. 1. Механізм управління капіталом на підприємстві

Джерело: побудовано автором на основі джерел [1, 2]

У механізмі управління, який розглядається, планування являє собою процес вироблення планових завдань, складання графіків їх виконання, розробки фінансових планів і фінансових програм, забезпечення їх необхідними ресурсами та персоналом, а також контроль за їх виконанням.

Також важливим елементом механізму на підприємстві виступає мотивація. До фінансових мотивів на підприємстві належать ціни, кредити, прибуток, амортизація, податки, премії, дивіденди тощо. Практикою функціонування підприємств доведено, що фінансові стимули і мотиви чинять сприятливий вплив на трудову діяльність як окремих працівників, так і всього колективу та господарської системи в цілому.

У найбільш загальному вигляді управління капіталом підприємства пропонується поділяти на три основні напрями:

1) загальний аналіз та планування фінансово-майнового становища підприємства, у розрізі якого здійснюється загальна оцінка капіталу підприємства і джерел його фінансування, розміру і складу, необхідних для підтримки досягнутого економічного потенціалу підприємства і розширення масштабів його діяльності; джерел додаткового фінансування діяльності підприємства; системи контролю за наявністю та ефективністю використання капіталу;

2) забезпечення підприємства капіталом в достатній кількості (здійснюється управління джерелами формування капіталу підприємства, а саме: оцінка обсягу необхідного капіталу; форм його надання; методів його мобілізації; ступеня доступності і часу користування капіталом; витрат, пов'язаних із залученням кожного виду капіталу; ризику, пов'язаного з конкретним джерелом формування капіталу;

3) оптимальний розподіл і використання капіталу, що здійснюється у межах політики управління активами, капіталом та інвестиційної політики підприємства.

За результатами аналізу наявності руху і використання капіталу підприємства формуються відповідні висновки, на основі яких приймаються відповідні управлінські рішення щодо таких питань:

- який обсяг капіталу отриманий підприємством за окремими видами діяльності;

- з яких джерел отриманий капітал за цими видами діяльності;

- які основні напрями витрачання капіталу за цими видами діяльності;

- чи здатне підприємство забезпечити перевищення надходжень над витратами за видами діяльності;

- чи достатньо отриманого підприємством прибутку для задоволення його поточних фінансових потреб;

- за рахунок яких джерел фінансується на підприємстві операційна та інвестиційна діяльність;

- якою повинна бути політика фінансування капітальних інвестицій підприємства та специфіка управління довгостроковими фінансовими інвестиціями протягом планового періоду;

- які зміни необхідні в механізмі управління оборотними активами підприємства, зокрема товарно-матеріальними запасами, дебіторською заборгованістю та грошовими коштами;

- якою є загальна потреба в зовнішньому фінансуванні діяльності підприємства та відповідна структура капіталу;

- чи необхідні зміни в дивідендній політиці підприємства;

- чи дієвими є методики нарахування амортизації необоротних активів;

- чи необхідні зміни в системі управлінського контролю на підприємстві тощо.

Виходячи з цього, для забезпечення ефективного управління капіталом будь-якого підприємства необхідно постійно шукати раціональні джерела їх залучення. Вибір того чи іншого способу залучення позикових капіталу може бути привабливим лише за умови підтримання нормальної кредитної політики, врахуванні усіх її переваг та недоліків. Так, використання кредитних ресурсів у окремих випадках має свої переваги, оскільки заборгованість вигідна в період підвищення темпів інфляції, а плата за користуванням кредитом відноситься підприємством до його валових витрат і, відповідно, не оподатковується податком на прибуток.

Однак з іншого боку, у сучасних умовах нестабільності та кризових явищ підприємству набагато вигідніше використовувати власний капітал, ніж

вдаватися до використання кредитних ресурсів. Висока частка кредитів на балансі підприємства підвищує ризик банкрутства, тому не слід занадто активно використовувати можливості залучення позикових засобів без гострої необхідності, особливо, якщо не вдається забезпечити достатній рівень рентабельності активів.

Таким чином, завданням фінансового менеджера на підприємстві є постійне відслідковування за оптимальним співвідношенням між власним і позиковим капіталами підприємства, що дозволить підтримувати кредитну репутацію підприємства.

Список використаних джерел:

1. Костаневич Н. І. Структура капіталу та її вплив на результати діяльності підприємства / Н. І. Костаневич, Т. С. Заєць // *Економічний простір*. – 2013. – № 78. – С. 233 – 241.
2. Савенко Н.В. Акціонерний капітал: сутність та функції / Н.В.Савенко// *Вісник Дніпропетровського університету. Економіка: Випуск 5(2)*. – 2011. – С. 65–72.
3. Холодова О. В. Механізм управління фінансовими ресурсами агропромислового комплексу / О. В. Холодова // *Инновационная наука*. – 2016. – №6. – С. 270-275.